Teitl y gweithgaredd:	**1. Dan y Wenallt: Clymau Tafod**
Disgrifiad:	Rhoi trosolwg bras o 'Dan y Wenallt' ac ymgyfarwyddo â'r testun. Deall beth yw cyflythreniad.
Blynyddoedd:	3-6
Linc i'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd:	**Datblgu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau** *Siarad: BL3: • siarad yn eglur, gan amrywio'r mynegiant i helpu'r gwrandawyr Bl5: • siarad yn eglur Bl6: • siarad yn eglur *Gwrando: Bl3: • gwrando'n ofalus a gwneud cysylltiadau rhwng yr hyn y maent yn ei ddysgu a'r hyn y maent eisoes yn ei wybod • gwirio eu bod yn deall drwy ofyn cwestiynau perthnasol neu gynnig sylwadau perthnasol. Bl4: • gwrando'n ofalus ar gyflwyniadau gan ddangos dealltwriaeth o'r prif bywntiau • ar ôl gwrando, ymateb gan fynegi barn am yr hyn y mae'r siaradwr wedi'i ddweud. Bl5: • gwrando'n astud ar gyflwyniadau gan ddefnyddio technegau i gofio'r prif bwyntiau • gwrando ar eraill, gofyn cwestiynau ac ymateb i'r cynnwys a safbwyntiau'r siaradwr. Bl6: • ymateb i eraill gyda chwestiynau a sylwadau sy'n canolbwyntio ar resymau, goblygiadau a chamau nesaf. *Cydweithio a thrafod: Bl3: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan rannu syniadau a gwybodaeth. • siarad yn bwrpasol er mwyn cyflawni tasg mewn grŵp. Bl4: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan helpu pawb i gymryd rhan. • helpu grŵp i ddod i gytundeb. Bl5: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan gymryd rhywfaint o gyfrifoldeb dros gyflawni'r dasg yn dda. • ychwanegu at a datblygu syniadau dysgwyr eraill mewn trafodaethau grŵp. Bl6: • cyfrannu'n bwrpasol i drafodaeth grŵp er mwyn dod i'r canlyniadau y cytunwyd arnynt.

Testun Dylan Thomas:	Testun agoriadol Dan y Wenallt O "Yn y dechrau'n deg" ... hyd at "y pentre pygddu'n cysgu'n drwm."
Offer angenrheidiol:	Cyfrifiadur / tablet gyda mynediad i'r we er mwyn chwarae darn o 'Dan y Wenallt' i'r dosbarth. PowerPoint - UMW_Activity_TongueTwister_CYM Setiau o gardiau gydag enghreifftiau o glymau tafod arnynt (un cwlwm dafod ar bob carden)
Dull:	Dangoswch y llyfr i'r dysgwyr Rhowch rywfaint o wybodaeth gefndirol iddynt: - ysgrifennwyd y ddrama gan Dylan Thomas, un o awduron enwocaf Cymru - darlledwyd hi fel drama radio ar y BBC ym 1954 (wedi marwolaeth Dylan Thomas) - mae'n disgrifio 24 awr mewn pentref yng Nghymru - cyfeiriodd Dylan Thomas ati fel cerdd ddramatig . Gofynnwch i'r dysgwyr wrando ar ddechrau 'Dan y Wenallt' (os nad oedd modd i chi wrando arno, gallwch ddarllen y darn iddynt) Dywedwch wrthynt am beidio â phoeni os nad ydynt yn deall pob gair. Trafodwch yr agoriad gyda'r dysgwyr. Ydych chi'n meddwl eu bod yn swnio fel cerdd neu stori? Trafodwch. Pryd rydych chi'n meddwl mae 'Dan y Wenallt' wedi ei leoli - heddiw, yn y gorffennol, yn y dyfodol? Am beth mae'r bechgyn yn breuddwydio? Esboniwch fod sain geiriau'n bwysig iawn i Dylan Thomas. Gallwch gael y dysgwyr i geisio dweud "bechgynnach yn breuddwydio'n gellweirus" Esboniwch ein bod yn galw pethau sy'n anodd eu dweud yn 'gwlwm tafod'. Mae'r rhain yn aml yn dechrau gyda'r un llythyren a'r enw ar hyn yw 'cyflythreniad' neu 'gyflythrennu'. Dosbarthwch y cardiau er mwyn i'r dysgwyr gael roi cynnig ar wahanol glymau tafod. e.e. Oer yw eira ar Eryri. Llongyfarchiadau, llanciau Llanelli. Barf gafr, barf gafr. Rowliodd Lowri lawr y lôn. Wel, wedodd Wil wrth y wal, ond wedodd y wal ddim byd wrth Wil. Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwllllantysiliogogogoch. Wedi rhoi cynnig arnynt, mae'n rhaid i bob grŵp roi'r clymau yn eu trefn o'r hawsaf i'r anoddaf eu dweud. Clowch y sesiwn drwy adolygu beth yw cyflythreniad.

Gweithgareddau ymestynnol:	Gallai'r dysgwyr fynd ati i greu clymau tafod eu hunain. Gellid cyfnewid clymau tafod y grwpiau i weld a ydynt yn gallu dweud clymau tafod ei gilydd.
Dolenni perthnasol:	
Addasu ar gyfer oedrannau eraill:	Gellid trafod ystyr agoriad Dan y Wenallt gyda'r dysgwyr mwy abl a thalentog. Gellid hefyd gwneud gwaith geiriadur i ddarganfod ystyr y geiriau mwy anghyfarwydd.

Teitl y gweithgaredd:	**2. Dan y Wenallt: Atgofion**
Disgrifiad:	Defnyddio Dan y Wenallt fel man cychwyn i drafodaeth ar atgofion. Chwarae Chinese Whispers a dysgu pwysigrwydd gwrando'n ofalus.
Blynyddoedd:	3-6
Linc i'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd:	*Siarad: BL3: • siarad yn eglur, gan amrywio'r mynegiant i helpu'r gwrandawyr BI5: • siarad yn eglur BI6: • siarad yn eglur *Gwrando: BI3: • gwirio eu bod yn deall drwy ofyn cwestiynau perthnasol neu gynnig sylwadau perthnasol. BI4: • ar ôl gwrando, ymateb gan fynegi barn am yr hyn y mae'r siaradwr wedi'i ddweud. BI5: • gwrando ar eraill, gofyn cwestiynau ac ymateb i'r cynnwys a safbwyntiau'r siaradwr. BI6: • ymateb i eraill gyda chwestiynau a sylwadau sy'n canolbwyntio ar resymau, goblygiadau a chamau nesaf. *Cydweithio a thrafod: BI3: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan rannu syniadau a gwybodaeth. • siarad yn bwrpasol er mwyn cyflawni tasg mewn grŵp. BI4: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan helpu pawb i gymryd rhan. • helpu grŵp i ddod i gytundeb. BI5: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan gymryd rhywfaint o gyfrifoldeb dros gyflawni'r dasg yn dda. • ychwanegu at a datblygu syniadau dysgwyr eraill mewn trafodaethau grŵp. BI6: • cyfrannu'n bwrpasol i drafodaeth grŵp er mwyn dod i'r canlyniadau y cytunwyd arnynt.
Testun Dylan Thomas:	'Dan y Wenallt' 'Nadolig Plentyn yng Nghymru'

Offer angenrheidiol:	Copïau o'r llyfrau Nadolig Plentyn yng Nghymru
Dull:	Trafodwch yn fyr gyda'r dosbarth i weld beth maent yn ei gofio am Dylan Thomas a 'Dan y Wenallt'. Esboniwch fod Dylan Thomas wedi defnyddio llawer o atgofion o'i blentyndod wrth ysgrifennu 'Dan y Wenallt'. Mae pobl yn Nhalacharn a Chei Newydd yn credu mai eu pentref nhw oedd yr ysbrydoliaeth i 'Dan y Wenallt'. Esboniwch fod pobl yn aml ddim yn cofio'n union sut roedd pethau wrth edrych 'nôl ar eu plentyndod a bod atgofion yn gallu newid dros amser. Cyfeiriwch at 'Nadolig Plentyn yng Nghymru' - un o weithiau eraill Dylan Thomas lle mae'n tynnu ar ei atgofion. *"Yn y blynyddoedd hynny a drodd o gwmpas cornel y dre glan môr, roedd un Nadolig mor debyg i'r llall; y blynyddoedd hynny sydd erbyn hyn y tu hwnt i sŵn, oni bai am siarad pell y lleisiau a glywaf weithiau cyn cysgu, fel na allaf yn fy myw gofio a fu hi'n bwrw eira am chwe niwrnod a chwe noson pan oeddwn i'n ddeuddeg ynteu a fu hi'n bwrw eira am ddeuddeg diwrnod a deuddeg noson pan oeddwn i'n chwech."* Gofynnwch i'r dysgwyr beth yw eu hatgofion cynharaf. Caniatewch amser ar gyfer trafodaeth. Ydyn nhw'n cofio digwyddiadau'n glir? Esboniwch fod atgofion yn gallu bod yn bwysig i ni, yn enwedig atgofion am bobl neu anifeiliaid oedd yn annwyl i ni, sydd wedi ein gadael. Chwaraewch 'Chinese Whispers' i ddangos sut gall bethau newid dros amser. Rhannwch y dosbarth yn nifer o grwpiau gydag o leiaf 6 pherson ym mhob grŵp os yw'n bosibl. Rhowch un frawddeg i aelod o bob grŵp i'w dweud. Esboniwch fod rhaid ei sibrwd wrth y person nesaf, a bod yntau/hithau'n sibrwd wrth y person nesaf eto. Mae'r person olaf yn y grŵp yn ysgrifennu'r frawddeg mae wedi ei chlywed ar y bwrdd gwyn. Gall y grwpiau wedyn gymharu'r brawddegau i weld pa mor agos oeddent at y brawddegau gwreiddiol. Gellir defnyddio unrhyw frawddeg neu ymadrodd. Dyma rai y gellid eu defnyddio o 'Dan y Wenallt' - • Yn y dechrau'n deg • Ust mae'r plantos yn cysgu • Mae hi'n nos o Wanwyn mewn pentref bach Clowch y sesiwn gan drafod beth mae'r plant wedi ei ddysgu e.e. pwysigrwydd gwrando yn astud. Gellid defnyddio'r sesiwn gloi at ddibenion ABCh i esbonio i ddysgwyr na ddylent gredu sïon gan fod stori yn gallu newid wrth fynd o berson i berson.

Gweithgareddau ymestynnol:	Wedi i'r grwpiau ddeall 'Chinese Whispers' gellir ei chwarae fel gêm gyda phwyntiau'n cael eu rhoi i'r grŵp cyntaf sydd yn ysgrifennu'r frawddeg yn gywir ar y bwrdd gwyn.
Addasu ar gyfer oedrannau eraill:	Ar gyfer Blwyddyn 3 a 4 gall fod yn ddigon i ddefnyddio gair neu ddau i'w sibrwd yn hytrach na brawddeg lawn.

Teitl y gweithgaredd:	**3. Dan y Wenallt : Cymeriadau**
Disgrifiad:	Y dysgwyr yn creu eu cymeriadau eu hunain gan ddefnyddio cymeriadau 'Dan y Wenallt' a llyfrau Roald Dahl fel symbyliad. Defnyddio ansoddeiriau ac adferfau.
Blynyddoedd:	3-6
Linc i'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd:	**Trefnu syniadau a gwybodaeth** *Ystyr, dibenion, darllenwyr Bl3: • ysgrifennu at ddibenion a darllenwyr gwahanol gan ddewis geiriau er mwyn creu amrywiaeth a diddordeb. Bl4: • addasu'r hyn y maent yn ei ysgrifennu yn ôl y diben a'r darllenydd, gan ddewis geiriau addas. Bl5: • ysgrifennu gyda'r diben yn amlwg gan ddangos ystyriaeth i'r darllenydd. Bl6: • addasu arddull ysgrifennu i'r darllenydd a'r diben. *Strwythur a threfn: Bl3: • defnyddio strwythur elfennol ar gyfer ysgrifennu. Bl4: • defnyddio strwythuron penodol wrth ysgrifennu. Bl5: • defnyddio nodweddion sy'n dangos strwythur yr ysgrifennu. Bl6: • addasu strwythurau wrth ysgrifennu i gyd-destunau gwahanol. **Ysgrifennu'n gywir** *Iaith: Bl3:/4/5/6: defnyddio iaith sy'n briodol ar gyfer ysgrifennu, gan gynnwys Cymraeg safonol * Cystrawen Sillafu Atalnodi Llawysgrifen BL3: • defnyddio ansoddeiriau ac adferfau i ehangu brawddegau ac ymadroddion syml Bl4: • defnyddio ansoddeiriaru ac adferfau i ychwanegu diddordeb ac er mwyn ysgrifennu'n fanwl gywir
Testun Dylan Thomas:	'Dan y Wenallt'

Offer angenrheidiol:	Amrywiaeth o luniau o bobl wedi eu torri o gylchgronau. PowerPoint - KS2_UMW_Characters_UMW
Dull:	Adolygwch pwy oedd Dylan Thomas a 'Dan y Wenallt'. Trafodwch rai o gymeriadau 'Dan y Wenallt' a'r enwau a roddwyd iddynt. Organ Morgan - wrth ei fodd gydag organau Dai Di-ddim - pysgotwr diog Syr Wili Watsh - cymeriad ecsentrig sydd ag obsesiwn ag amser Cyfeiriwch at gymeriadau Roald Dahl gan sôn sut mae eu henwau yn adlewyrchu eu cymeriadau. e.e. Wili Wonka, Wmpalwmpas, Miss Trunchbull (Matilda) Dosbarthwch y lluniau i'r grwpiau gan adael i bob dysgwr ddewis cymeriad. Gall y dysgwyr holi cwestiynau i'w gilydd am y cymeriadau. Wedi'r gweithgaredd hwn, gall y dysgwyr ysgrifennu ansoddeiriau sy'n disgrifio eu cymeriad gan nodi: - sut olwg sydd arno/arni - ble mae'n byw - beth mae'n ei wneud (gan ddefnyddio adferfau). Gan ddefnyddio'r nodiadau yma, gall y dysgwyr ysgrifennu disgrifiad o'u cymeriad. Gellir cloi'r sesiwn gan adolygu yr elfennau gellir ei cynnwys mewn disgrifiad o gymeriad a gallai'r dysgwyr ddarllen eu disgrifiadau i'r dosbarth cyfan.
Gweithgareddau ymestynnol:	Gellid chwarae gêm lle mae'r dosbarth yn gweld ystod o luniau. Yna, mae dysgwr yn darllen ei ddisgrifiad o gymeriad ac mae'n rhaid i'r dysgwyr eraill ddyfalu pa lun sy'n cael ei ddisgrifio.
Addasu ar gyfer oedrannau eraill:	Byddai o gymorth i ddysgwyr gwaelod CA2 i gael banc o eiriau y gellid dewis ohonynt wrth ddisgrifio eu cymeriad.

Teitl y gweithgaredd:	**4. Dan y Wenallt: Hoff le**
Disgrifiad:	Gweithgaredd cadair goch (*hot-seating*) i'r dysgwyr ddefnyddio eu synhwyrau wrth ddisgrifio eu hoff le.
Blynyddoedd:	3-6
Linc i'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd:	**Datblgu a chyflwyno gwybodaeth a syniadau** *Siarad: BL3: • siarad yn eglur, gan amrywio'r mynegiant i helpu'r gwrandawyr BI5: • siarad yn eglur BI6: • siarad yn eglur *Gwrando: BI3: • gwirio eu bod yn deall drwy ofyn cwestiynau perthnasol neu gynnig sylwadau perthnasol. BI4: • ar ôl gwrando, ymateb gan fynegi barn am yr hyn y mae'r siaradwr wedi'i ddweud. BI5: • gwrando ar eraill, gofyn cwestiynau ac ymateb i'r cynnwys a safbwyntiau'r siaradwr. BI6: • ymateb i eraill gyda chwestiynau a sylwadau sy'n canolbwyntio ar resymau, goblygiadau a chamau nesaf. *Cydweithio a thrafod: BI3: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan rannu syniadau a gwybodaeth. • siarad yn bwrpasol er mwyn cyflawni tasg mewn grŵp. BI4: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan helpu pawb i gymryd rhan. • helpu grŵp i ddod i gytundeb. BI5: • cyfrannu i drafodaeth grŵp, gan gymryd rhywfaint o gyfrifoldeb dros gyflawni'r dasg yn dda. • ychwanegu at a datblygu syniadau dysgwyr eraill mewn trafodaethau grŵp. BI6: • cyfrannu'n bwrpasol i drafodaeth grŵp er mwyn dod i'r canlyniadau y cytunwyd arnynt.

Testun Dylan Thomas:	'Dan y Wenallt'

Offer angenrheidiol:	Copi o 'Map of Llareggub' neu gyfrifiadur a bwrdd gwyn i ddangos y map ar y we (Gweler Dolenni perthnasol islaw)
Dull:	Adolygwch y gwaith ar Dylan Thomas a 'Dan y Wenallt'. Dangoswch y map o Llareggub. Trafodwch yr elfennau sy'n cael eu dangos ar y map. Esboniwch fod Dylan Thomas yn disgrifio'r pentref mewn ffordd farddonol iawn ac mae'n amlwg yn lle y mae'n hoff ohono. Siaradwch am un o'ch hoff leoedd chi. Pam rydych chi'n hoff ohono? Pryd rydych chi'n mynd yno? Beth sy'n arbennig amdano? Defnyddiwch eich synhwyrau wrth ei ddisgrifio. Gofynnwch i'r dysgwyr feddwl am eu hoff le. Gallai fod yn rhywle y maent yn ei gofio o'r adeg pan oeddent yn iau; rhywle lle'r aethant ar eu gwyliau; lle tawel yn eu cartref; neu rywle yn yr ysgol. Gofynnwch i'r dysgwyr gau eu llygaid, meddwl am hoff le a defnyddio eu synhwyrau wrth feddwl am: - Sut olwg sydd ar y lle? - Sut synau maen nhw'n eu clywed yno? - Oes arogl arbennig yn gysylltiedig â'r lle? - Sut maen nhw'n teimlo pan fyddan nhw yno? Rhowch ychydig amser meddwl i'r dysgwyr yma. Yna, dewiswch ddysgwr i eistedd yn y 'gadair goch' o flaen y dosbarth. Rhaid i'r dysgwyr eraill ofyn cwestiynau er mwyn dyfalu ble mae'r lle, e.e. Ydy'r lle yma o dan do? Ydy'r lle yng Nghymru? Ydy'r lle'n gynnes? Ydy'r lle'n swnllyd? Gellir cloi'r sesiwn gan ofyn i'r dysgwyr i restru elfennau sy'n bwysig i'w cynnwys wrth ddisgrifio lle.
Gweithgareddau ymestynnol:	Gall dysgwyr greu map o'u hoff le.
Dolenni perthnasol:	Map o Llarregub http://digidol.llgc.org.uk/METS/DTH00001/frames?div=1&subdiv=0&locale=en&mode=reference

Teitl y gweithgaredd:	**5. Dan y Wenallt: Breuddwydion**
Disgrifiad:	Bydd y dysgwyr yn dysgu am freuddwydion cymeriadau 'Dan y Wenallt' ac yn creu ynys ddychmygol eu hunain gan ddefnyddio ansoddeiriau i'w disgrifio.
Blynyddoedd:	3-6
Linc i'r Fframwaith Llythrennedd a Rhifedd:	**Trefnu syniadau a gwybodaeth** *Ystyr, dibenion, darllenwyr BI3: • ysgrifennu at ddibenion a darllenwyr gwahanol gan ddewis geiriau er mwyn creu amrywiaeth a diddordeb. BI4: • addasu'r hyn y maent yn ei ysgrifennu yn ôl y diben a'r darllenydd, gan ddewis geiriau addas. BI5: • ysgrifennu gyda'r diben yn amlwg gan ddangos ystyriaeth i'r darllenydd. BI6: • addasu arddull ysgrifennu i'r darllenydd a'r diben. *Strwythur a threfn: BI3: • defnyddio strwythur elfennol ar gyfer ysgrifennu. BI4: • defnyddio strwythuron penodol wrth ysgrifennu. BI5: • defnyddio nodweddion sy'n dangos strwythur yr ysgrifennu. BI6: • addasu strwythurau wrth ysgrifennu i gyd-destunau gwahanol. **Ysgrifennu'n gywir** *Iaith: BI3:/4/5/6: defnyddio iaith sy'n briodol ar gyfer ysgrifennu, gan gynnwys Cymraeg safonol * Cystrawen Sillafu Atalnodi Llawysgrifen BL3: • defnyddio ansoddeiriau ac adferfau i ehangu brawddegau ac ymadroddion syml BI4: • defnyddio ansoddeiriaru ac adferfau i ychwanegu diddordeb ac er mwyn ysgrifennu'n fanwl gywir
Testun Dylan Thomas:	'Dan y Wenallt'

Offer angenrheidiol:	Copi o 'Dan y Wenallt' Llun o freuddwyd Capten Cat a Dai Diddim yn gorffwys ar ei rwyfau
Dull:	Gellir defnyddio'r wers hon wedi'r wers 'Hoff le', lle byddant wedi gwneud gwaith disgrifiadol. Adolygwch yn gyflym y gwaith sydd wedi ei wneud ar Dylan Thomas a 'Dan y Wenallt'. Esboniwch y byddwn yn gweld breuddwydion y cymeriadau yn 'Dan y Wenallt'. Yn y rhan agoriadol, mae'n dweud bod y merched yn breuddwydio am briodi a'r bechgyn yn breuddwydio am gowbois a môr-ladron. (Bydd angen tipyn o esbonio gan yr athro yma er mwyn esbonio'r testun sydd yn heriol iawn.) Gellir cael trafodaeth ar stereoteipio - ai defnyddio stereoteipiau yw dweud bod merched yn breuddwydio am briodasau tra mae bechgyn yn breuddwydio am fôr-ladron? Gellir mynd ymlaen i sôn am freuddwydion eraill sydd yn y ddrama, e.e. Mae Capten Cat yn gweld cyrff y morwyr marw sydd yn dod 'nôl i siarad ag ef. Mae Organ Morgan yn gweld trigolion y pentref yn canu. Mae Wil Llath yn tywallt llaeth i'r afon yn ei freuddwyd ef. Mae Dai Diddim mor ddiog, mae'n breuddwydio am ddim. Gofynnwch i'r dysgwyr am beth maen nhw'n breuddwydio. Caniatewch ddigon o amser ar gyfer trafodaeth. Gofynnwch i'r dysgwyr gau eu llygaid a dychmygu eu bod yn breuddwydio am ynys bellennig gan holi: Beth allwch chi ei weld ar yr ynys hon? Ydy hi'n fynyddig neu'n wastad? Yn wyrdd neu'n dywodlyd? Beth allwch chi ei glywed ar yr ynys hon? Anadlwch yn ddwfn. Beth allwch chi ei arogli ar yr ynys hon? Sut rydych chi'n teimlo pan ydych chi ar yr ynys hon? Wedi cyffroi, wedi ymlacio ...? Gall y dysgwyr dynnu amlinelliad o'u hynys fel y'i gwelir o'r awyr. Yna gallant lenwi'r ynys gydag ansoddeiriau neu ymadroddion i'w disgrifio. Yna, gallant dynnu llun o olygfa o'r ynys. Gellir cloi'r sesiwn drwy adolygu beth yw ansoddeiriau. Yna gall y dysgwyr ddangos eu lluniau a disgrifio'u ynys i'r dosbarth cyfan.
Gweithgareddau ymestynnol:	Gan ddefnyddio'r ansoddeiriau, gallai'r dysgwyr fynd ati i ysgrifennu'n ddisgrifiadol am yr ynys. Gellid creu llyfr ynysoedd ein breuddwydion a fyddai'n cynnwys disgrifiadau a lluniau'r dysgwyr.

Addasu ar gyfer oedrannau eraill:	Bydd y gweithgaredd hwn wedi ei wahaniaethu yn ôl canlyniad, neu’r hyn y mae'r dysgwyr yn ei greu.